

סגסג
"בפרי הארץ"

"תצורה"

"וְנִשְׂא אֶהָרֶן אֶת־עֲלֻמוֹת בְּגֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיַחַץ הַמִּשְׁפָּט לְכַלְכְּלוֹ בְּבֵאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לְכַפֵּר לְפָנֵי־יְהוָה תָּמִיד"

רמב"ן: והענין הוא, כי היו שמות קדושים, מכחם יאירו האותיות מאבני החשן אל עיני הכהן השואל במשפטם. והמשל, כי כאשר שאלו מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם (שופטים א א). היה הכהן מכין בשמות שהם האורים, והאירו לעיניו אותיות יהודה, וי"ד מלוי, ועי"ן משמעון, ולמ"ד מלוי, וה"א מאברהם הכתוב שם על דעת רבותינו (יומא עג ב). או שהאירה פעם אחרת לנגד עיניו ה"א מיהודה. והנה כאשר האותיות מאירות אל עיני הכהן עדין לא ידע סודן, כי מן האותיות אשר סדרו מהן יהודה יעלה היה אפשר להעשות מהם "הוי הד עליה", או "הי על יהודה", ותיבות אחרות רבות מאד, אבל היו שם שמות הקדש אחרים נקראים "תומים", מכחם יהיה לב הכהן תמים בידיעת ענין האותיות שהאירו לעיניו. כי כאשר כיון בשמות האורים והאירו, חוזר מיד ומכוון בשמות התומים. ועודם האותיות מאירות לעיניו, ויבא בלבו שחבורם יהודה יעלה. וזאת מדרגה ממדרגת רוח הקדש, היא למטה מן הנבואה, ולמעלה מבת קול שמשתמשים בה בבית שני לאחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים כמו שהזכירו רבותינו (שם כא ב).

ואפשר: שאחרי שנתן משה בחשן השמות הקדושים של האורים והתומים היו נודעים במסורת ממנו לגדולי חכמי ישראל שמסרו להם עם סתרי תורה, ולפיכך היה ביד דוד אפוד (ש"א כג ו), והיה כדמות אפוד משה, ובו חשן כדמות חשן הקדש, אבל נראה שהיו בד, כאשר נאמר בשמואל (שם ב יח) נער חגור אפוד בד, ואמר בנוב עיר הכהנים (שם כב יח) שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד, וילבישו אותו את הכהן שהוא מבני הנביאים ושואלים בו ונענין לפעמים, כאשר חשב בזה ר"א. ומה שאמר שאלו ראה תשובת רבינו האי לא אמר ככה, כבר ראינוה וחשבנוה, וידענו כי ר"א לא נתכון אליה.

מלבי"ם: ונתת וגו' את האורים. פרש"י כתב שם המפורש שהיה נותן בתוך כפלי החשן שע"י מאיר דבריו ומתמם את דבריו, ולכן הזכירם בה"א הידיעה שהיו נודעים למשה ע"פ הדבור ולא הזכיר שיעשו אורים ותומים כי לא היה מעשה אומנים רק סוד מסור למשה מפי הגבורה והוא כתבן בקדושה והיה מעשה שמים, ופ"י הרמב"ן שבשמות האורים כוון הכהן שיאירו האותיות בהחשן אל עיני הכהן. ועדיין לא ידע צרופן וכוון בשמות התומים שיבא בלבו ברוה"ק אופן צרופם, וזה תלוי ג"כ בלב הכהן ומחשבתו לכוון ברוה"ק ועז"א ונשא על לבו, וע"י בתיב"ע עוד דברים בגו.

העמק דבר: והיו על לב אהרן. יאה זכות שם המפורש מסייעא לעשות משפט ישראל דבר יום ביומו. ונשא אהרן. שיהא מחשב בזה ולא יאה מסיח דעת מזה, אלא יהיה תמיד, על לבו. ולהזכירם בתפלתו, לפני ה' תמיד. ויאה תפלתו בצרופן האורים והתומים ושמות השבטים להועיל.

משך חכמה: ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים (והיו על לב אהרן בבואו לפני ה'). לא כתוב בו "תמיד", שלא היו אורים ותומים בבית שני, שהוא מהחמשה דברים שחסרו בו [סוף פרק קמא דיומא], והוא "שם המפורש". לכן כתוב "והיו על לב אהרן" וכו' ולא "ונשא", כי בזמן ששם המפורש בחושן הוא בגדר "ארון שנושא את נושאיו" ואינו משא כלל. אבל בלא אורים ותומים כתיב "ונשא אהרן" שמרגיש משא קצת. וכן דרשו ז"ל באבות דרב נתן על קרא (דברים ט, יז) "ואתפוש בשני הלוחות... ואשברם" - והלא היו בידו, ומאי שייך "ואתפוש"?! רק שקודם שפרח הכתב מעליהן לא היו למשא, וכיון שפרח הכתב נעשו משא, ותפש אותן כפי שתופס משא בידו, יעויין שם היטב.

תורה תמימה: את האורים ואת התומים - תניא, למה נקרא שמן אורים ותומים, אורים - שמאירים דבריהם, תומים - שמשלימין דבריהם (שם ע"ג ב). **את האורים ואת התומים** תניא, למה נקרא שמן אורים ותומים, אורים - שהם מאירין לישראל, תומים שהן מתימין לפניהם את הדרך, שבשעה שהיו ישראל תמימין היו מכוונין להם את הדרך* [ירושלמי יומא פ"ז ה"ג].

* **כלומר:** שמלמד את ישראל שיהיו תמימים בדרכיהם ובמדותיהם, דבלא מדה זו אין עולה להם התשובה ברורה, והראיה ממלחמת ישראל עם בני בנימין (שופטים כ') ששאלו בני ישראל באורים ותומים אם לעלות למלחמה והשיבום לעלות ובכ"ז נגפו לפני בני בנימין, וזה היה מפני שנענשו שלא היו תמימים עם ה' ולא קנאו לכבודו בפסל מיכה שהיה להם לבער הפסל ההוא, ולכן לא עלתה להם התשובה ברורה.

כלי יקר: ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים. כי יושבי על מדין מאירים לכל העולם כי מטעם זה נקראו הסנהדרין עיני העדה כי המה להם לעינים להוציא לאור כל תעלומות של הבעלי דינין כמבואר למעלה על כן היו האורים והתומים נתונים בחושן המשפט. **ספורנו:** משפט בני ישראל על לבו. שיתפלל עליהם שיזכו במשפט.

סג

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

א' האם חתן צם בפורים ?

תשובה: לא, אבל וידוי אומר {עיין בסימנים תקצז' ותקעג'}

ב' האם חתן אומר תחנון ביום חופתו ?

תשובה: אם החופה לאחר השקיעה אומר וקודם השקיעה י"א שלא יאמר {עיין סימן קלא'}

חושן משפט

א' אולם שמוחות שהיה בו מסמר בולט מהקיר וניקרו עי"ז כמה חליפות האם צריך הבעלים לשלם ?

תשובה: פטור. {עיין בור פטר בו את הכלים בבא קמא דף ה'}

ב' האם אדם שהוזמן לחתונה יכול לקחת מנתו לביתו ?

תשובה: נראה לאסור. {עיין סימן שנט' מהלכות גזילה'}

אבן העזר

א' האם אפשר לחלק את הברכות הראשונות של החופה לשני אנשים?

תשובה: מעיקר הדין אפשר ויש שהחמירו בדבר. {עיין סימן סב'}

ב' מי שהיה בחופה ולא השתתף בסעודה האם הוא יכול להיות פנים חדשות ?

תשובה: מחלוקת רמב"ם ורא"ש ולהלכה יכול {עיין סימן סב'}

יורה דעה

א' נכנס לדירה האם יכול לחלק את ברכת המזוזה לכמה אנשים ?

תשובה: לכתחילה לא {עיין סימן רצ' וריג' ועיין זבחי צדק'}

ב' האם מותר לנכד להיות בחתונה שאביו יושב שבעה ?

תשובה: מדינא דגמ' אסור ומונהג למעשה להקל בגלל שהאיסור הוא רק עד שבת ויש מקלים בעיר אחרת ויש מקלים דוקא על אביו או אימו. {עיין סימן שעד' פחי תשובה שם וגשר החיים}

"והטור השלישי לשים יטבו ואזלמה"

"זושן המשפט"

אלשיך: ועל הרביעית שיתן אל לבו שאלהים הוא שופט וידקדק בעצם ילמוד מן שנאמר בו (בראשית מט טז) דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל, ואמרו רבותינו ז"ל (סוטה י א) כיחידו של עולם, והוא שיתן אל לבו כי את ה' שופט, וכמו שכתבנו בסמוך על מלואת אבן. ועל כן חקוק באבן ששמה **לשם**, לרמוז כי לשם יתברך הוא דן ולא לאדם. ועל החמישית להיות מתון בדין, הוא כנפתלי כי כשערער עשו על המערה לא רצו שיחתך הדין עם שהיה עם יעקב חיל כבוד להכריע את עשו עד שחזר נפתלי למצרים והביא השטר ראה אשר קנאה יעקב מעשו (סוטה יג א). ועל כן חקוק באבן ששמה **שבו**, לרמוז שבו והמתין מלחתוך הדין מתונים עד שיתברר הדבר. ועל השישית, רמז כי גם אם הדין גבור כגד הטורף זרוע אף קדקד, לא ישא חרפה על קרובו לעוזרו, על כן חקוק **באחלמה**, כלומר אח למה, כלומר מה לך באח להשחית נפשך עליו.

שכחת לקט גן עדן וגיהנם: השלשה אבנים שבדגל מחנה דן, שהם לשם שבו ואחלמה, אינם בגן עדן, שהרי ביחזקאל לא קחשיב אותם, כי דן נקרא נחש, יהי דן נחש [בראשית מט, יז], וכתוב [תהלים קא, ז] דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (שם [א]).

"מפרי הארץ" סימן – ע"ד א"ה

בעניין: על איזה עבד מצווה בשביתתו ובמה בהמה יוצאת בשבת.

א: עבד שמל וטבל האם מותר במלאכה בשבת והאם רבו מצווה להפרישו?

תשובה: א) לא. ב) כן.

ב: גוי שאינו עבד שקיבל על עצמו שבע מצוות (גר תושב) האם מותר במלאכה לעצמו?

תשובה: כן.

ג: מה הדין בעושה מעצמו לצורך ישראל והאם מצווה להפרישו?

תשובה: לא.

ד: בשבת שבע ברכות שכרו גוי שיעזור בסידור השולחנות וראו שעושה מלאכה לעצמו האם מחויב להפרישו דכיון ששכור לו אולי הוא כעבד?

תשובה: לא.

ה: בזמנינו שחוקי המדינות אוסרים עבדות האם שייך עבד שגופו קנוי?

תשובה: מחלוקת¹.

ו: האם יש בזמנינו גר תושב ומדוע?

תשובה: לרמב"ם לא כי אין היובל נוהג. ולפי הראב"ד כן.

ז: מדוע אסור לבהמה לצאת לרשות הרבים במשוי?

תשובה: כי התורה הזהירה שגם בהמת ישראל תנח בשבת כדכתיב "למען ינוח שורך וגו'".

ח: מגדל סוסים שהולך עם הסוס ותופס האפסר הקשור בו במה עליו להיזהר.

תשובה: שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טפח וגם לא יניח הרבה מהחבל שיגיע לטפח הסמוך לארץ.

ט: מה הדין רכיבה על סוס ישיבה בכרכרה שהסוס מושך להישען על הסוס או על הכרכרה?

תשובה: רכיבה אסור ישיבה בכרכרה אסור ולהישען על הסוס אסור ועל הכרכרה מותר.

י: איזה איסורים דרבנן התירו משום צער בעלי חיים?

תשובה: מוקצה עלה יכול לרדת לפרק משא שעליה ביטול כלי מהיכנו ולחלוב את הבהמה ע"י גוי.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

¹ ולמעשה הרב משה שטרנבוך פסק שכן כיון שאם יסבירו למדינה שזה נושא הלכתי יסכימו.
mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

הרב זימל אשכנזי שליט"א

משנכנס אדר מרבין בשמחה

תענית (סוף דף כט.) – "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: **כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה.** אמר רב פפא: הלכך, בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי, לישתמיט מיניה באב דריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה". והטעם כתב רש"י (תענית סוף דף כט.) – "משנכנס אדר. ימי נסים היו לישראל פורים ופסח". והביאוהו הראשונים - רי"ף (תענית דף ט:), רא"ש (תענית פרק ד' סי' ב'), ס' האשכול (הל' תשעה באב), האגודה (מגילה פרק א' סי' ו'), פסקי ריא"ז (תענית פרק ד' הל' ב' אות ה'), פסקי ריא"ז (תענית פרק ד' הל' ב' אות ה', דף כט.), מהרי"ל (סי' צ"ח, החדשות סי' צ"ב, סי' קמ"ב). וכן הובא להלכה במ"ב (ס"ק ח') – "משנכנס אדר מרבין בשמחה ומי שיש לו דין עם עכו"ם ישפוט באדר [גמרא]"

ודנו הפוסקים למה השמיטוהו הרמב"ם טור ושו"ע. וי"ל שסוברים שאין זה דין אלא עצה גרידא, ושאינו מהדין של משנכנס אב כו' ששם יש פרטי דיני איסור, משא"כ כאן שאין שום דינים למעשה"

ויש לעמוד עוד על לשון הגמ' "כשם" ועי' בילקוט הגרשוני (סי' תרפ"ו) – "ונ"ל דה"פ דידוע דלשמח את עצמו לש"ש הוא קשה יותר מלסגף ולצער א"ע לש"ש כי בכל שמחה מעורב הנאת עצמו וקשה לכוין לש"ש לכך הזהירו אותנו דכשם משנכנס אב ממעטין בשמחה וזה בוודאי עושין לש"ש כך משנכנס אדר מרבין בשמחה יהי' ג"כ רבוי השמחה לש"ש, וכתב לפי"ז לבאר דלכן השמיט - דבאמת בני עלי' המשמחי' עצמם בלתי לה' לבדו המה מועטים ורוב העולם בעוה"ר שמחים להנאת עצמם לכן לא הביאו המחבר לפסק הלכה כי שמחה מה זו עושה וא"ש."

זמן השמחה. - הנה לענין אב שממעטין בשמחה מבואר בשעה"צ סי' תקנ"א אות ב' דיש מחלוקת בזה עד מתי לישתמיט מדין עם עכו"ם, ויש לדון לענין שמחה. ועי' אשל אברהם (סי' תרפ"ו) – "מרבין בשמחה מסברא כל החודש עד ניסן. דכתיב [אסתר ט, כב] והחודש אשר נהפך מיגון לשמחה, ומרובה מדה טובה [סנהדרין ק, ב]. והאחרונים [מ"א סימן תקנא ס"ק ב] כתבו גבי אב עד אלול, כל שכן בכך עד ניסן" וכ"כ בצפנת פענח (דיונסק ח"ב סוף סי' כ"ג) בשם הירושלמי עיי"ש.

חודש ניסן א"ר (סי' תרפ"ה ס"ק ח') – "ונ"ל דניסן הוא כאדר, שהרי פרש"י משנכנס אדר ימי נסים היה לישראל פורים ופסח. וזה נ"ל כוונת רש"י, דמה דאמר משנכנס אדר כוונתו נמי אניסן, דקשה לרש"י נימא נמי (ניסן) משנכנס [ניסן], לכן פירש דבאמת כן כוונתו."

והנה יש לדון האם גם ביום ראשון דר"ח אמרינן משנכנס אדר אמרינן משנכנס אדר מרבין בשמחה, ועי' ש"ך (תקפו כהן סוף כללי קים לי) – "יום שנאמר בו שני פעמים כי טוב, משנכנס אדר מרבין בשמחה ובגיל"ה לפ"ק. וה' יצילנו משגיאות ויראני בתורתו נפלאות ויעשה עמנו לטובה אות, כן יאמר שבת בן לא"א הגאון מוהר"ר מאיר כ"ץ ז"ל". והנה בשמחה ובגיל"ה עולה למנין תי"א (1651 למספרם). ובשנה זו א' אדר [ב' דר"ח] היה ביום רביעי, ויום שלישי היה ל' דחודש שבט [א' דר"ח]. ולכן מש"כ הש"ך שהוא מסיים כללי קים לי ביום שלישי משנכנס אדר, מסתברא היה בל' שבט א' דר"ח. וכן עי' חת"ס (ח"מ סוף סי' כ') – "ואחתום בברכה א"נ פ"ב כאור בקר ליום ג' שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו שמחה לסדר ושכנתי בתוכם תקפ"ט לפ"ק".

מזמן המולד.

עי' פמ"ג בס' תקנ"א בא"א סק"ב דהיינו מן המולד. יע"ש. וכ"כ בבן איש חי (אדרת אליהו סוף פר' משפטים) – "והנה לכאורה י"ל בדברי חז"ל שכתבו משנכנס אדר מרבין בשמחה דהול"ל **משהגיע** אדר מרבין בשמחה ולמה תפשו לשון נכנס דליכן נכנס. ויוכן בס"ד דרך הלציי דהנה המולד של ר"ח לפעמים יהיה קודם ר"ח והנה מעת המולד תתחיל הארה של ר"ח כי יש מפקפקים הרבה שלא להתענות משעת המולד א"כ השתא השמחה של חדש אדר ג"כ צריך להתחיל משע' המולד ד"מ שנה זו שנה מבורכת ברכ"ת ה' היה ר"ח ליל ו' והמולד היה ביום חמישי שעה ח' א"כ נמצא שחדש אדר נכנס בתחום שבט שעדיין לא הגיע זמנו כי ר"ח הוא מתחלת הלילה ולז"א משנכנס אדר מרבין בשמחה נכנס דייקא שאין צריך עד שיגיע ממש אלא אפי' משעה שנכנס בחדש הקודם שהוא עת המולד ג"כ צריך להרבות בשמחה כי התחילה ההארה מאותו העת וכאילו הגיע ר"ח ממש".

כיצד מקיימין מצוה זו. – עי' בספר המכתם (תענית דף כט:) – "ההרבות בשמחה (האמור) משנכנס אדר, לא נאמר להרבות מאכלים ובמשתאות, **אבל לב העניים והאביונים, ובכללה כל שמחת מצוה.**" והגר"ח אמר דהקה"י היה שותה קצת יין כל יום. ועי' צפנת פענח (דיונסק ח"ב סוף סי' כ"ג) – "משנכנס אדר מרבין בשמחה תענית כ"ט וברש' כל החודש כו' **ואין שמחה בלא אכילה ושתייה** ע"כ. ויש שכתבו דאם עושה שמחת מצוה שאין זמנה קבוע כגון חתונה או סיום מסכת' וכדומה, יהדר לקבעה על חודש הדר עוד כתבו בשם הגרשז"א צ"ל שלא לספר לחבירו דבר צער שיכול לגרום לו שלא יהא בשמחה כ"כ בימים אלו, כשאין לחבירו תועלת מידיעת הדברים אלא סתם לשם סיפור

אדר א'. – עי' חת"ס (ח"מ סוף סי' כ') – "ואחתום בברכה א"נ פ"ב כאור בקר ליום ג' שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו שמחה לסדר ושכנתי בתוכם תקפ"ט לפ"ק". ויש שרצו להביא ראיה מהמשנה במגילה: אין בין אדר ראשון לשני אלא וכו', משמע שלכל הדינים הם שוים, אך יש לדחות דענין זה של משנכנס אדר מרבין בשמחה אינו בגדר 'דין' או 'הלכה' וע"כ אין זה שייך לאותה משנה.

אולם עי' שאילת יעב"ץ (ח"ב סי' פ"ח) – "מה הזקיק רש"י שם בגמ' משנכנס אדר. לפרש ימי נסים היו פורים ופסח. פשוט שהוצרך לכך משום דאי משום פורים גרידא א"כ לימא נמי ניסן וכסלו אלא ע"כ משום שהתחילו ימי נסים רצופים ותכופים זה לזה. וי"ל עוד שרצה לרמז ג"כ שבשנה מעוברת אין שמחה נוהגת אלא באדר שני. וה"ט משום דימי נסים סמוכים הם. וכדאמרינן (פ"ק דמגילה ו' ב') אליבא דרשב"ג דאדר שני עיקר לענין קריאת מגלה, משום דמסמך גאולה לגאולה עדיף".